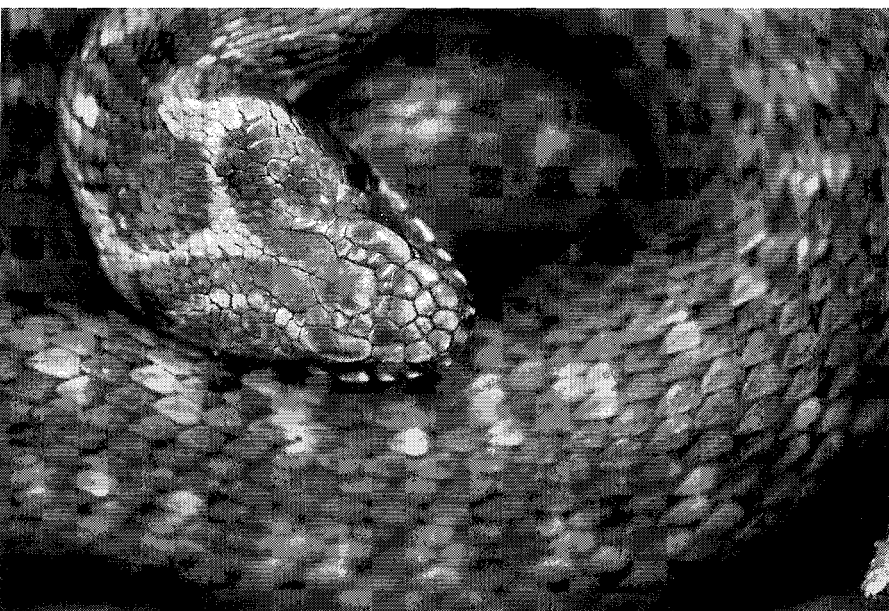


Werkgroep Adderonderzoek Nederland (WAN)

Pedro Janssen



Vipera berus
Wapserveld).

Sinds september van dit jaar is RAVON een nieuwe werkgroep rijker: de Werkgroep Adderonderzoek Nederland (WAN). De beide initiatiefnemers, Ton Lenders en Pedro Janssen constateerden dat een aantal adderpopulaties in Nederland in hun voortbestaan wordt bedreigd, terwijl bij andere adderpopulaties hiervan geen sprake is. Om tot goede beschermings- en beheersmaatregelen te komen, zijn populatieonderzoeken nodig in verschillende onderzoeksgebieden. Het is belangrijk om inzicht te krijgen in de winter- en zomerverblijfplaatsen van (deel)populaties van adders en hun migratieroutes. Deze populatieonderzoeken zijn dan ook het hoofddoel van de WAN.

Het genoemde project omvat verschillende deelonderzoeken welke deels in uitvoering zijn en deels nog moeten worden opgestart. Eén van deze deelonderzoeken is een kortdurende studie waarin de adders van de Meinweg zijn vergeleken met de adders van het Haaksbergerveld en de Veluwe (Dorenbosch & van Hoof, 2000a; 2000b)

Vergelijkingen

Om goede conclusies te kunnen trekken ten aanzien van de invloed van recreatie, beheer en verdroging op de adders in de Meinweg is het belangrijk om de resultaten te vergelijken met die van onderzoeken naar andere adderpopulaties in Nederland. Daarom hebben Ton Lenders en Pedro Janssen het afgelopen voorjaar besloten om een landelijk adderonderzoek te starten met als voorbeeld het adderonderzoek van de Meinweg. Het onderzoeksrapport van Martijn Dorenbosch en Paul van Hoof (Dorenbosch & van Hoof, 2000b) heeft een grote rol gespeeld in de opzet van dit voornemen. Nu wordt echter gekozen voor een uitgebreider adderonderzoek voor langere tijd. De resultaten van dit Landelijke adderonderzoek hebben niet alleen waarde voor de adders en het beheer van de Meinweg. Ook de adderpopulaties en het beheer van de andere onderzoeksgebieden zijn gebaat bij de resultaten uit landelijk onderzoek.

Onderzoeksmethodiek

Het populatieonderzoek van de WAN wordt geheel door vrijwilligers uitgevoerd. De frequentie van het bezoeken van de onderzoeksgebieden is afhankelijk van de tijd die deze personen in het onderzoek kunnen steken, maar zal toch minimaal zo'n 7 maal per jaar moeten bedragen. Onder gunstige weersomstandigheden wordt er willekeurig door een adderhabitat gelopen. Vooral in het vroege voorjaar en de zomer is dit erg belangrijk om de winter- en zomerverblijfplaatsen te kunnen achterhalen. De aangetroffen adders worden met leren handschoenen gevangen.

De kopschildenformule (Lenders, 2000) wordt genoteerd evenals kleur, geslacht, levensstadium, bijzondere kenmerken, afwijkingen, gewicht, lichaamslengte, staartlengte, koplengte en kopbreedte. Natuurlijk worden ook de tijd, datum en de Amersfoort-coördinaten opgeschreven. Ook worden dia's van de boven- en onderkant van de kop gemaakt. Vooral de dia van de bovenkant van de kop is belangrijk voor de individuele herkenning van een dier. Al deze gegevens worden opgeslagen in een speciaal voor dit onderzoek ontwikkelde database. De dia's worden gesdand en opgeslagen in mappen die overeenkomen met de zoekformule. Deze formule is een afgeleide van de kopschildenformule en sluit vrijwel alle fouten uit die door verkeerde interpretatie van de kopschilden zouden kunnen ontstaan. Met speciale software kunnen snel dubbele waarnemingen worden getraceerd. Van elke afzonderlijke adder wordt een database bijgehouden met algemene gegevens en verspreidingsgegevens. De verspreidingsgegevens worden verder ook in GIS-bestanden verwerkt, waardoor migratiepatronen in de onderzoeksgebieden worden aangetoond. Deze migratiepatronen zijn van groot belang, omdat deze aangeven met welke leefgebieden van de adder rekening moet worden gehouden in het



beheer. Zo kan men aandacht besteden aan een beter beheer van kerngebieden, maar ook aan betere verbindingzones tussen deze gebieden. Hierdoor wordt de kans op versnippering van deelpopulaties verkleind. Men kan aan de hand van de onderzoeksgegevens in de loop van de jaren voorzichtige schattingen maken van de populatiegrootte en een eventuele achteruitgang in het adderbestand. Mogelijk wordt het populatieonderzoek in de toekomst in de verschillende onderzoeksgebieden uitgebreid met vegetatieonderzoek, zenderonderzoek en genetisch onderzoek. Dit is echter sterk afhankelijk van de opgedane ervaringen in de Meinweg en van het aantal vrijwilligers dat de komende jaren mee wil werken aan het onderzoek. In een later stadium zal hiervoor de bereidheid van beheerders van de onderzoeksgebieden worden gepolst en zullen er zonodig fondsen en subsidies verworven worden.

Medewerkers Onderzoeksgebieden:

Edo van Uchelen	Fochtelooërveen
Paul van Hoof	Haaksbergerveen
Pedro Janssen	
Frank Spikmans	Heidegebieden Staatsbosbeheer Veluwe: Kootwijk, Ugchelen
Jeroen Reiniers	Hoog-Buurlo en Hoenderloo
Domin Dalessi	
Dick van Dorp	Hijkerveld
Ton Lenders	Meinweg
Pedro Janssen	
Tjeerd du Bois	Planken Wambuis & Wolfhezer
Lidi Pijfers	Heide
André Donker	Wapserveld
Studenten Van Hall Instituut	
Guido v.d. Lugt	Wolfhezer heide

Vrijwilligers

Op dit moment werken er 13 vrijwilligers mee aan het onderzoek. Verder hebben dit voorjaar twee studenten van het van Hall Instituut uit Leeuwarden op het Wapserveld in Drenthe, een stage van 4 maanden besteed aan het Landelijke adderonderzoek in het kader van hun studie Diermanagement. In Tabel 1 staan de vrijwilligers en de betreffende onderzoeksgebieden vermeld.

Tenslotte

Het landelijke adderonderzoek heeft uiteindelijk geresulteerd in de nieuwe werkgroep van het RAVON, de WAN. De beslissing om aansluiting te zoeken bij RAVON biedt voor een onderzoek als dit duidelijke voordelen. Landelijke contacten kunnen gemakkelijker worden gelegd, ook richting terreinbeherende instanties. Leden van RAVON die interesse hebben in het onderzoek kunnen contact opnemen met ondergetekende. Nieuwe vrijwilligers zijn nog altijd van harte welkom.

Literatuur

- Dorenbosch M. & P.H. van Hoof, 2000a. Een morfologische vergelijking van drie adderpopulaties. RAVON 3(2): 29-34.
 Dorenbosch M. & P.H. van Hoof, 2000b. De adder in het Meinweggebied: Een morfologische vergelijking met twee andere Nederlandse Populaties. Rapport van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
 Lenders A.J.W., 2000. Merkmethode bij de herpetofauna. Patronen van kopschilden als individuele herkenning bij de adder. RAVON 3(1): 13-18.

Contactpersoon Werkgroep Adderonderzoek
Nederland (WAN):

Pedro Janssen
Pavanestraat 15
5802 LJ Venray
tel: 0478-514805
077-3205246 (werk)
E-mail: pedro@plex.nl

Vipera berus
Kootwijk).

Tabel 1. Deelnemers
WAN en hun onder-
zoeksgebieden